

Osallisuusohjeet kuntien ja hyvinvointialueiden päättäjille

Miten jokainen päättäjä ja viranhaltija voi osaltaan vahvistaa nuorten osallisuutta?

Miksi tämä on tärkeää?

Osallisuus ei tapahdu itsestään – se vaatii tahtoa, osaamista ja rakenteita.

Kun päättäjät, viranhaltijat ja nuoret toimivat yhdessä, osallisuus muuttuu pakosta voimavaraksi.

Usein tämä ei vaadi erityisiä resursseja, projekteja tai erillistä koordinaattoria. Pienet, arjen keskellä tehtävät muutokset voivat jo merkittävästi vahvistaa nuorten vaikuttamismahdollisuuksia.

- Osallisuus parantaa hyvinvointia ja lisää luottamusta yhteiskuntaan.
- Nuorten osallistaminen tuottaa parempaa päätöksentekoa.
- Osallisuus ei ole "jonkun muun tehtävä", vaan koko organisaation vastuulla.
- Nuorisovaltuusto on loistava työkalu tietopohjaisen päätöksenteon tueksi.

Mitä päättäjien ja viranhaltijoiden olisi hyvä ymmärtää?

- Nuorisovaltuustot ovat yksi lakisääteinen vaikuttamistoimi, mutta heidän asemansa on hieman erilainen, kuin vanhus- ja vammaisneuvostoilla.
 - Valtaosalla nuorisovaltuuteista ei ole äänioikeutta yleisissä vaaleissa, eivätkä he näin pääse vaikuttamaan suoraan edustajien valintaan.
 - Nuorten aktivointi voi myös vaatia erilaisia keinoja.
- Nuoria tulee kuulla ajoissa, ei vain muodollisesti tai päätöksenteon lopussa. Tämä ei tarkoita, että nuorten tulee olla mukana jokaisessa kokouksessa ja työryhmässä vaan esimerkiksi kerran jokaisessa vaiheessa (esimerkiksi suunnittelu, kommenttikierros/muu keskivaihe, loppuvaihe ja päätöksenteko).
- Nuorten näkemykset ovat asiantuntijatietoa heidän arjestaan.
- Osallisuus ei tapahdu vain nuorisotyössä – sen tulee olla läpileikkaava periaate kaikessa toiminnassa.

Mitä jokainen päättäjät ja viranhaltijat voi tehdä?

Kohtaa

Nuorten ei tarvitse "edustaa koko ikäluokkaansa" jokaisessa kohtaamisessa. Arvosta heidän kokemuksiaan.

Ota nuorten näkemykset vakavasti. He ovat oman elämänvaiheensa ja -tilanteensa asiantuntijoita.

Kutsu mukaan

Nuva mukaan budjettikeskusteluihin, lautakuntiin tai muihin työryhmiin, mahdollisuus lausua.

Tuo nuoria koskevat asiat nuorisovaltuuston tietoon ajoissa.

Kysy, mihin nuoret haluavat vaikuttaa. Muista, että kaikki asiat vaikuttavat nuoriin ja heidän tulevaisuuteensa.

Kysy, kuuntele, kiitä

Tutustu nuorisovaltuuston toimintaan ja siellä vaikuttaviin nuoriin.

Pyydä näkemyksiä nuorilta ja nuorisovaltuustolta. Ole itse aktiivinen, älä odota nuorten yhteydenottoa:

"miltä tämä näyttää?" "oletteko samaa mieltä?" "mitä tässä kannattaisi huomioida"

3 minuuttia riittää:

lyhyt kysely verkossa tai Whatsappissa,
kolme avointa kysymystä nuorille ja vapaamuotoinen tyyli vastata
Nopea teams nuorten kanssa ennen kokousta

Mahdollista vaikuttaminen

Luo tilaisuuksia dialogille. Esimerkiksi vaikuttajakahvit, yhteiset koulutukset ja työpajat, tai erätaukokeskustelu.

Tue nuorisovaltuuston aloitteita, kun olet niistä samaa mieltä, tai jätä aloite nuorisovaltuuston puolesta. Tee aloite esimerkiksi nuorten vaikuttamisen paikoista esimerkiksi valtuustoissa ja lautakunnissa. Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto on tehnyt valmiita aloitepohjia, joita voit hyödyntää. [Aloitepohjat löydät materiaalipankistamme.](#)

Lähde nuorisovaltuustolle lautakunta- tai valtuustokummiksi, tai tue muutoin nuorten oppimista.

Puolusta nuoria. Kysy nuoria koskeva kysymys valtuustossa tai lautakunnassa, herättele muita ajattelemaan nuoria. Vaikka aina nuoria ei erikseen kuultaisi, jo kysymys ”miten tämä vaikuttaa nuoriin” herättää ajattelemaan heidän etuaan.

Anna palautteen palaute

Kerro nuorille, mitä heidän vaikuttamistoimistaan seurasi. Miten lausunto huomioitiin ja miten se vaikutti päätöksentekoon? Miten aloite käsiteltiin ja perustelut hyväksynnälle ja hylkäämiselle.

Lyhytkin viesti voi olla riittävä:

”Tämä huomio lisättiin

”Tätä ei voitu toteuttaa koska..”

”Tämä herätti paljon keskustelua, ja jäi varmasti mieleen, vaikka ei tällä kertaa edennyt”

”Kiitos!”

Mitä organisaation tulee tehdä?

Ohjaus

Nimetty ohjaaja/tukihenkilö, jolla on osaamista ja riittävästi työaika nuorisovaltuusto- ja osallisuustyöhön.

Ei hallinnon kytkösvirka, vaan sillanrakentaja nuorten ja kunnan tai hyvinvointialueen välillä.

Ohjaaja tukee nuoria vaikuttajina, mutta ei ohjaile: nuva on nuorten oma toimielin.

Rakenteet

Perustamispäätös, toimintasääntö, toimintasuunnitelma, jäsenten vahvistaminen kunnan- tai aluehallituksessa.

Läsnäolo- ja puheoikeus valtuustoissa sekä lautakunnissa ja muissa toimielimissä.

Suora aloiteoikeus.

Resurssit

Toimintabudjetti, tila, palkkiot, mahdollisuus kouluttautua ja oppia uutta, sekä kuulla kunnan tai alueen muita nuoria

Tuki ohjaajalle

Mahdollisuus kouluttautua ja vahvistaa osaamista, perehdytys, vertaisverkostot, tuki suunnitteluun, ryhmäyttämiseen ja yhteydenpitoon päättäjiin

Viestintä

Nuorten tavoittamiseen selkeät käytännöt ja vastuut. Tieto nuorisovaltuustojen toiminnasta nettisivuille, someen, tai muuten julkiseksi. Tieto päätöksistä ja niiden etenemisestä nuorisovaltuustoille, sekä mahdollisuus osallistua eri päätöksenteon vaiheissa.

Seuranta

Arvioi ja kehitä osallisuuden vaikuttavuutta säännöllisesti.

Esimerkkejä hyvistä käytännöistä

Nopeat teot

Kuule 3 minuutissa (lomake / WhatsApp / pikakysymys), kirjoita päätökseen "vaikutus nuoriin", palaa saatuun palautteeseen, käy vähintään kerran vuodessa nuvan kokouksessa

Vaikuttajafoorumi

Työpajat, joissa koululaiset ja viranhaltijat keskustelevalt nuvalta nousseista aiheista

NVA-lausuntoprosessi

Nuorisovaikutusten arviointi mukana jo valmistelun alkuvaiheessa

Osallistava budjetointi (opetustoimessa)

Opetustoimen määrärahoista merkitään tietty summa, jonka käytöstä nuoret saavat päättää. Koulujen oppilaskuntien hallitukset ovat miettineet etukäteen hankkeita kouluviihtyvyyden parantamiseksi, jotka edustajat esittelevät kokouksessa. Esittelyjen jälkeen nuoret pääsevät äänestämään hankkeille myönnettävistä määrärahoista.

Osallistavaa budjetointia voi käyttää myös laajemmin kunnissa ja hyvinvointialueilla.

Kummivaltuutetut ja viranhaltijakummit

Jokaiselle nuorisovaltuutetulla yhteys päättäjiin ja viranhaltijoihin

Nuorisovaltuuston vuosisuunnitelma

Selkeä suunnitelma toiminnasta ja vaikuttamisesta

Työkaluja ja linkkejä

[Nuva ry:n materiaalipankki](#)

[Toimintasääntömalli \(Google Docs\)](#)

[Nuorisola ry:n ohjeistus nuorivaikutusten arviointiin](#)

[Kuntaliitto x Nuva -opas \(PDF\)](#)

[Hyvil x Nuva -opas \(PDF\)](#)

[Nuva ry:n verkkosivut - päättäjille](#)